

- СПб. : Императорская Академия Наук, 1847. – Т. 2. – 472 с.
16. Тихонов А. Н. Словообразовательный словарь русского языка : [в 2-х т.] / А. Н. Тихонов. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : ООО “Издательство Астрель” ; ООО “Издательство АСТ”, 2003. – Т. 1. – 860 с.
  17. KaviCom.ru: Интернет-портал Старого Оскола [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://hghltd.yandex.net/yandbtm?fmode=inject&url=http%3A%2F%2Fwww.KaviCom.ru%2Fpages%2Fview%2F2279&tld=ua&lang=ru&text=%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D1%8C%20%D0%B5%D1%91&l10n=ru&mime=html&sign=6c006246250b300f8e4716405d144130&keyno=0>.
  18. Kleo.ru [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kleo.ru/webboard/hibye/archive-2010-02/on-postavil-tochku-2049393.shtml>.

Аннотація

Актуальность исследования определяется необходимостью обобщения знаний о *любви*, воплощённых в знаке, посредством описания корреляции словообразовательных процессов в гнезде с вершиной *любить* и отражения в нём моделей сюжетно-ситуативного действия. Цель статьи – описание структуры глагольного комплекса словообразовательного гнезда глагола *любить* с точки зрения воплощения в нём “когниции *любви*”.

Ключевые слова: глагол, словообразовательное гнездо, семантическая модель.

Анотація

Актуальність дослідження визначається необхідністю узагальнення знань про любов, втілених у знаку, за допомогою опису кореляції словотворчих процесів в гнізді з вершиною *любити* і відображення в ньому моделей сюжетно-ситуативної дії. Мета статті – опис структури дієслівного комплексу словотвірного гнізда дієслова *любити* з погляду втілення в ньому “когніції *любви*”.

Ключові слова: дієслово, словотвірне гніздо, семантична модель.

Summary

Actuality of research is determined by the necessity of generalization the knowledge about the love embodied in the sign, by describing the correlation formative processes in the nest on top of love and models reflect the plot situational action.

Keywords: verb, derivational nest, semantic model.

УДК 81'373.72.001.8

Денисова А. С.,
аспірантка,
Бердянський державний
педагогічний університет

ПРОБЛЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ЛІНГВІСТИЦІ

Фразеологія – галузь лінгвістичної науки, яка віддавна привертає увагу дослідників, бо містить найбільше суперечливих поглядів на окремі її аспекти, починаючи з визначення обсягу, структури, семантики фразеологічних одиниць тощо. Фразеологія – це невичерпне, багатоаспектне і складне явище, чим зумовлене існування різних напрямів у її дослідженні.

Становленню фразеології сприяло здійснене в працях мовознавців (Ф. Буслаєва, І. Срезневського, О. Потебні, П. Фортунатова, О. Шахматова,

Л. Щерби, Л. Булаховського) спостереження над тими чи іншими семантичними і граматичними особливостями стійких сполучень слів, висловлювалися думки про природу їх стійкості і відтворюваності.

Із посиленням уваги до фразеології як окремого розділу мовознавства значний внесок у розроблення теоретичних питань зробили такі дослідники: В. Архангельський, О. Бабкін, І. Білодід, В. Жуков, Л. Ройзензон, Л. Скрипник, І. Чередниченко, М. Шанський та багато інших. Наукові основи класифікації фразеологічних одиниць були вироблені І. Анічковим, Л. Булаховським, В. Виноградовим, Б. Ларінім, Г. Удовиченком.

Незважаючи на численні дослідження вітчизняних та закордонних фахівців, залишається нерозв'язаним ряд проблем, серед яких виокремлюються питання класифікації фразеологічних одиниць.

Метою нашої розвідки є вивчення різноманітних підходів до розроблень класифікацій фразеологічних одиниць.

У фразеології розроблено досить багато класифікацій сталих сполук. В основу їх покладено різне розуміння обсягу цієї галузі лінгвістики та різні критерії класифікації. Залежно від того, який критерій покладено в основу кожної з них, сформувалися класифікації: семантична (Ш. Баллі, В. Виноградов, В. Жуков, Б. Ларін, М. Шанський), структурна (М. Тагієв), структурно-семантична (О. Кунін, І. Чернишова), граматична (В. Архангельський, О. Молотков), функціональна (С. Гаврин, О. Смирницький), генетична (Л. Булаховський), ідеографічна (Ю. Прадід, В. Ужченко), стилістична (О. Ахманова, Л. Булаховський, В. Виноградов, М. Шанський).

Вперше семантичну класифікацію фразеологізмів було розроблено швейцарським лінгвістом Шарлем де Баллі, який науково обґрунтував необхідність спеціального вивчення стійких словосполучень. Учений зазначає: "Якщо в якому-небудь словосполученні кожна графічна одиниця частково або повністю втрачає своє значення й тільки сполучення в цілому зберігає чіткий смисл, то ми можемо стверджувати, що маємо справу з фразеологічним виразом [4, 84–85]. З-поміж усіх словосполучень лінгвіст виділяє чотири типи: 1) вільні словосполучення; 2) звичні сполучення (з відносно вільним зв'язком компонентів); 3) фразеологічні ряди (групи слів, у яких два розташованих поряд поняття зливаються майже в одне); 4) фразеологічні єдності (сполучення, в яких слова втратили своє значення й виражають єдине нерозкладне поняття). Саме Ш. Баллі вперше виділив зовнішні та внутрішні ознаки фразеологізмів, тобто структурні та семантичні їх властивості [4, 87].

Однією з найвідоміших класифікацій фразеологічних одиниць у вітчизняному мовознавстві з точки зору їхньої семантики є класифікація, запропонована академіком В. Виноградовим. В її основі лежить ступінь видозміни значення слова в різних синтаксичних і стилістичних умовах фразоутворення. Маючи єдине значення в цілому, фразеологічні одиниці не є однаковими з погляду з'єднаності компонентів і співвіднесеності семантики всього вислову зі значенням його окремих складників-компонентів. Ураховуючи це, В. Виноградов розрізняє три групи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення [6, 293].

За твердженням вченого, фразеологічні зрощення – абсолютно неподільні, нерозкладні, немотивовані фразеологічні одиниці, у значенні яких “немає ніякого зв’язку, навіть потенційного, зі значенням їх компонентів” [6, 145]. Їх нерозкладність викликана наявністю у складі невживаних або відмерлих, незрозумілих слів, граматичних архаїзмів, лексичних значень компонентів, що не мають відношення до розуміння цілого, дією експресивної індивідуалізації [6, 146].

Фразеологічні єдності – семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких певною мірою мотивоване значенням компонентів. У них значення цілого пов’язане з розумінням внутрішнього образного стрижня фрази, потенційного смислу слів [6, 152].

Фразеологічні сполучення – фрази, створені за допомогою реалізації зв’язаних значень слів. У них значення слів виокремлюється чіткіше, різкіше, вони аналітичні [6, 159].

Прислів’я та приказки В. Виноградовим взагалі не виокремлюються в окрему групу фразеологізмів.

Як бачимо, ця класифікація точніше відображає типи фразеологізмів, ніж у Ш. Баллі [4]. Однак, вона також не має єдиного принципу побудови. Виділені вченим три групи показують, що між фразеологічними зрощеннями та єдностями, з одного боку, та фразеологічними сполученнями, з іншого, існує різниця, зумовлена різним характером їх стійкості. Фразеологічні одиниці двох перших груп характеризуються ступенем мотивованості, третя – структурною ознакою.

Класифікація, запропонована В. Виноградовим, тривалий час займала панівне становище в дослідженні фразеології і застосовувалася найчастіше без будь-яких змін до вивчення сталих сполук не лише російської мови, на матеріалі якої була створена, а й інших мов.

Н. Амосова – одна з перших дослідниць, хто звернув увагу на відсутність у побудові класифікації В. Виноградова єдиного принципу. Фразеологічні зрощення та єдності розрізняються за ступенем вмотивованості, тобто можливості чи неможливості вивести значення фразеологізму із значень їхніх компонентів, а фразеологічні сполучення – за ступенем обмеженої сполучуваності фіксованого компонента в певному значенні. Перші два типи характеризуються фіксованим складом компонентів, а третій – обмеженою їх сполучуваністю [1, 82].

Під час вивчення фразеології на матеріалі інших мов науковцями використовувалися принципи класифікації, відмінні від запропонованих В. Виноградовим. У відкриту полеміку з ним вступив І. Анічков, у якого була своя оригінальна концепція. Сутність її полягала в тому, що лінгвіст розглядав фразеологію як лінгвістичну дисципліну про сполучуваність слів – на противагу синтаксису як науці про сполучуваність словоформ. І. Анічков ідіомами називав будь-які словосполучення – починаючи від вільних і закінчуючи прислів’ями та ідіомами [2, 96].

На відміну від ідей В. Виноградова І. Анічков в основу своєї класифікації поклав структурний принцип, не використовуючи поняття мотивації. У зв’язку з цим науковець виділив три типи словосполучень: 1) словосполучення, які мають у своєму складі одне повнозначне й одне службове слово; 2) поєднання двох

повнозначних слів; 3) словосполучення, що складається з трьох і більше повнозначних слів та має структуру речення або сполучення кількох речень. Згідно з такою класифікацією фразеологія в розуміння І. Анічкова виходить за межі цієї науки, бо охоплює цілі фрагменти тексту [2, 105].

Керуючись семантичним принципом, І. Анічков припускав виокремлення двох класів фразеологічних одиниць: 1) прислів'я, приказки, кліше; 2) фразеологічні сполучення [2, 78–80].

Прихильником концепції В. Виноградова був М. Шанський, який спробував удосконалити його класифікацію. Тому до виокремлених В. Виноградом трьох типів фразеологічних одиниць він додає четвертий – фразеологічні вирази. На думку вченого, це стійкі за складом і вживанням фразеологічні звороти, які не тільки семантично подільні, але й повністю складаються зі слів з вільним значенням [14, 69–70]. Фразеологічні вирази науковець розподіляє на дві групи: фразеологічні вирази комунікативного характеру, що становлять собою предикативні словосполучення, рівноцінні реченню, є цілісним відтворенням, виражають те чи інше судження; фразеологічні вирази номінативного характеру, що є сполученням слів, ідентичними лише певним частинам речення; вони є словесною формулою того чи іншого поняття, так само, як і слова, виконують у мові номінативну функцію [14, 70].

Нечіткість розмежування фразеологічних зрощень і єдностей, співвідносних за своїм значенням зі словом, наштотувала дослідників фразеології на думку про об'єднання цих двох типів фразеологічних одиниць в одному класі. Не заперечує проти такого об'єднання і М. Шанський. Він зазначає: “Фразеологічні зрощення і фразеологічні єдності, як еквіваленти слів, нерідко об'єднують в одну групу. У таких випадках їх називають звичайно ідіомами, або ідіоматичними висловами” [14, 82].

М. Копиленко та З. Попова піддали гострій критиці класифікацію сталих словосполучень, запропоновану М. Шанським. Вони наголошують на тому, що виділені мовознавцем чотири типи фразеологічних одиниць описуються не з одних і тих же позицій, вказують на наявність протиріччя в основі класифікації, на випадковість вибраних для неї ознак [8, 142].

Український мовознавець Л. Булаховський, класифікуючи сталі словосполучення з позиції їх семантики, виокремлює дві групи: ідіоми і фразеологічні одиниці. Ідіоми, – пише він, – це своєрідні вирази з певних мов, що за своїм ужитком і змістом є цілісними, звичайно не можуть бути точно передані іншими мовами й при перекладі вимагають добору відповідника зі схожим стилістичним забарвленням. Друга група – фразеологічні одиниці – це звичайні словосполучення, розкладні щодо змісту, але усталені в мові як матеріал широковживаної цитації (прислів'я, приказки, вдалі вислови письменників, що стали “крилатими”) [5, 118–121].

Серед семантичних класифікацій заслуговує на увагу також відповідна схема, яка увійшла в мовознавчу літературу як класифікація за історичною еволюцією семантики усталених словесних сполук, запропонована Б. Ларінім.

Досліджуючи семантичні зрушення фразеологізмів у діяхронічному аспекті, учений установив умови, які детермінують розвиток фразеологічних стереотипів із вільних словосполучень: втрата реалій; метафоризація; деформація компонентного складу (від первісної формули здебільшого залишається усічений фрагмент); порушення первісної граматичної структури [10, 153].

Класифікація, запропонована Б. Ларінім, показує етапи розвитку й перебудови первісних вихідних словосполучень: змінні словосполучення; стійкі метафоричні словосполучення; ідіоми. Ця класифікація фразеологічних одиниць відбиває історичний принцип становлення ідіом, ступеневого нагромадження ідіоматичності в розвитку від вільних словосполучень до нерозкладних [10, 157].

Вивчення фразеології на матеріалі іноземних мов має певні відмінності в її класифікації. Так, більшість дослідників-романістів, класифікуючи сталі сполуки французької мови, використовують розподіл, запропонований Ш. Баллі або В. Виноградовим. Вони характеризують фразеологічні одиниці за принципом злютованості компонентів та за ступенем мотивованості їх значення. Однак пізніші дослідження показали, що для французької мови ці критерії є занадто суб'єктивними й ненадійними, щоб стати основою семантичної класифікації фразеологічних одиниць, оскільки вона відрізняється від російської мови більшою рухливістю та яскраво вираженими аналітичними тенденціями.

М. Гуричева не є прихильником поділу французьких фразеологізмів за ступенем мотивованості й зазначає: "Межа між фразеологічними єдностями і зрощеннями в російській мові не є стійкою, вона ще більш хитка у фразеології французької мови, так, як у більшості випадків граматична й семантична структура фразеологізмів піддається аналізу, і з цієї точки зору немає абсолютно нерозкладних сполучень... Немотивовані стійкі сполуки нехарактерні для сучасної французької мови" [7, 6].

Відомий дослідник фразеології французької мови А. Назарян, виходячи з її специфіки, визначає критерієм семантичної класифікації фразеологічних одиниць ступінь змістової взаємозалежності їх компонентів та розподіляє на такі типи: ідіоми, які характеризуються повною змістовою залежністю, їхнє цілісне значення немотивоване значенням компонентів та унілатеральні фразеологізми, у яких одностороння змістова залежність компонентів викликана їх частковим семантичним перетворенням [11, 52].

Відмінною рисою, яка дає можливість їх розмежувати, є можливість / неможливість ідентифікації цих двох семантичних типів стійких комплексів без допомоги знаменних слів, що входять до їх складу, з самостійним номінативним значенням – іменників, дієслів, прикметників, прислівників, числівників, оскільки саме їм належить провідна роль у формуванні семантики фразеологізму. Така ідентифікація є характерною для ідіом, але нехарактерною для унілатеральних фразеологічних одиниць [11, 54].

Дослідники фразеології англійської мови (Н. Амосова, О. Кунін, О. Смирницький) розподіляють фразеологізми на дві групи залежно від критерію, покладеного в основу своєї класифікації.

Так, О. Смирницький, керуючись стилістичним критерієм, виокремлює фразеологічні одиниці (стилістично нейтральні звороти, які позбавлені метафоричності або взагалі втратили її) та ідіоми (засновані на переносному значенні, метафорі) [13, 44].

Н. Амосова, послуговуючись контекстологічним критерієм, весь загаль фразеологічних одиниць розподіляє на фраземи та ідіоми. Фраземи – це одиниці постійного контексту, у яких вказівний мінімум, необхідний для актуалізації певного значення семантично реалізованого слова, є єдино можливим, тобто постійним. Другий тип – ідіоми – це одиниці постійного контексту, у яких вказівний мінімум і семантично реалізований елемент складають тотожність і обидва представлені загальним лексичним складом словосполучення [1, 23]. Її класифікація зазнала справедливої критики, тому що багато різновидів фразеологічних одиниць не знайшли в ній свого відображення. З цього приводу О. Кунін зазначає: “Насамперед, не дотримано єдиного класифікаційного принципу: ідіоми виділяються за принципом наявності у словосполученні цілісного значення, що базується на послабленні лексичного значення його компонентів, а фраземи – за принципом наявності фразеологічно зв’язаного значення, обумовленого одиничною сполучуваністю одного із компонентів” [9, 58]. Отже, одна група виокремлюється на основі семантичного принципу, інша – структурно-семантичного.

Семантична класифікація, у якій значне місце відводиться суб’єктивному фактору, викликала серед мовознавців гостру критику і призвела до того, що дослідникам фразеології довелося шукати нові можливості і способи класифікації сталих словосполучень, зокрема, щодо використання їх структури.

Класифікація, в основу якої покладено граматичні, семантичні та структурні ознаки, запропонована В. Архангельським. Дослідник розподіляє сталі сполуки на два типи: фраземи, співвідносні за структурою зі словосполученням, а також сполученням слів, та стійкі фрази, які побудовані за моделлю речень і включають до свого складу фразеологізми зі структурою так званих предикативних сполучень слів [3, 97].

Дослідниця української фразеології Л. Скрипник розподіляє всі фразеологічні одиниці на два граматико-структурні класи: сталі сполуки, організовані за моделлю словосполучення (співвіднесеність з окремим словом і функціонування в ролі члена речення), та стійкі фрази, що мають структуру простого або складного речення [12, 19–23]. До особливого розряду фразеологічних одиниць дослідниця зараховує стійкі одиниці мови, що мають цілісне значення, а за складом компонентів є поєднанням одного повнозначного слова з одним або кількома службовими словами [12, 98]. Це твердження має як своїх прихильників, так і критиків. Низка дослідників (М. Шанський, С. Гаврін тощо) відмовляються зараховувати до складу фразеологічних одиниць такі утворення, оскільки вони, по-перше, мають лише один фразовий наголос, і, по-друге, не становлять словосполучення, оскільки складаються з одного повнозначного і одного службового слова, а фразеологічний зворот, на думку, М. Шанського, є поєднанням двох і більше повнозначних слів [14, 220].

У межах структурно-семантичної класифікації фразеологічних одиниць англійської мови О. Кунін виокремив такі структурно-семантичні типи: одновершинні, тобто звороти, які у своєму складі мають одне повнозначне й одне службове слово або повнозначне слово й два чи три службових; фразеологічні одиниці, побудовані за моделлю підрядного або сурядного словосполучення; стійкі фрази з частковопредикативною структурою (лексема + підрядне речення); фразеологічні одиниці, співвідносні за структурою з підрядним реченням; номінативно-комунікативні фразеологізми, тобто дієслівні звороти зі структурою словосполучення з інфінітивом і речення з дієсловом у пасивному стані; фразеологічні одиниці зі структурою простого або складного речення; еквіваленти речення, тобто деякі структурні типи вигуківих зворотів, що мають силу висловлювання і характеризуються самостійною інтонацією [9, 70–72].

Стосовно останнього типу фразеологічних одиниць серед науковців немає однак думки щодо віднесення їх до еквівалентів речення чи ні. З цього приводу В. Виноградов зауважив, що питання про те, чи утворюють і чи можуть утворювати вигуки речення, чи є вони “словами-реченнями”, і на сьогодні залишається предметом жвавих суперечок у синтаксистів [6, 276].

Цікавою є думка О. Смирницького, котрий розподіляє сталі сполуки залежно від числа повнозначних слів і виокремлює, відповідно, одновершинні, двовершинні та багатOVERшинні [13, 211–212].

Беручи за основу структурний поділ фразеологічних одиниць, А. Назарян стійкі фрази французької мови розподіляє на непередикативні, частковопередикативні та передикативні сталі сполуки. Детальніше зупинимося на кожному з цих різновидів [11, 58]. Непередикативні фразеологічні одиниці поділяються на одновершинні, які складаються з одного повнозначного та одного або більше службових слів та фраземи, у складі яких два і більше повнозначних слів і які представляють собою підрядний, сурядний і підрядно-сурядний зв'язок елементів [11, 58–60]. Частковопередикативні фразеологізми відрізняються тим, що в них перший, граматично провідний член має доповнення у вигляді підрядного речення [11, 61]. Передикативні фразеологічні одиниці є сполученнями з передикативною структурою. Вони поділяються на два типи: передикативні сполуки з замкненою структурою, що виражають закінчену думку й синтаксично оформлені як прості або складні речення та передикативні фразеологічні одиниці з незамкненою структурою, які виражають незакінчену думку і вимагають у мовленні розповсюдження змінними словами [11, 61–62]. Переважна більшість передикативних фразеологізмів французької мови представлена моделями із замкненою структурою і лише незначна кількість сталих сполук має незамкнену структуру.

Отже, наведені класифікації дають змогу виокремити спільні та відмінні риси серед фразеологічних одиниць, розподілених за певними критеріями. Стосовно семантичної сполучуваності компонентів, то ми будемо дотримуватися думки більшості науковців і фразеологічні зрощення та єдності розглядатимемо під спільним поняттям “ідіома”, оскільки чіткої межі розмежування між ними немає. Другу групу складатимуть словосполучення (за класифікацією В. Виноградова

фразеологічні сполучення), які включають до свого складу звороти, в яких самостійне значення кожного слова є абсолютно чітким, але один із компонентів має зв'язане значення. Прислів'я та приказки ми також будемо відносити до фразеології, оскільки розглядатимемо цю галузь лінгвістичної науки в широкому значенні. Усі фразеологічні одиниці, розподілені за структурним принципом, можна умовно класифікувати на дві групи: утворені за моделлю словосполучення; стійкі фрази, які мають будову простого або складного речення. Поєднання повнозначного слова з одним або кількома службовими словами також будуть зараховуватися нами до фразеологічних одиниць.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у порівняльному аналізі дефініцій різних типів фразеологізмів.

Література

1. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии / Н. Н. Амосова. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1963. – 208 с.
2. Аничков И. Е. Труды по языкознанию / И. Е. Аничков. – СПб. : Санкт-Петербургское отделение, 1997. – 511 с.
3. Архангельский В. Л. Устойчивые фразы в современном русском языке / В. Л. Архангельский. – Ростов-на-Дону, 1964. – 280 с.
4. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли ; [пер. с фр. К. А. Долинина]. – М. : Изд-во иностр. лит., 1961. – 392 с.
5. Булаховский Л. А. Курс русского литературного языка / Л. А. Булаховский. – 4-е испр. и доп. – К. : Рад. шк., 1953. – Т. 2. – 437 с.
6. Виноградов В. В. Избранные труды: Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1977. – 308 с.
7. Гурычева М. С. Очерки по синтаксису новофранцузского языка / М. С. Гурычева. – М., 1965. – 401 с.
8. Копыленко М. М. Очерки по общей фразеологии (проблемы, методы, опыты) / М. М. Копыленко, З. Д. Попова. – Изд-во Воронежского ун-та, 1978. – 144 с.
9. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М. : Высшая школа, 1996. – 381 с.
10. Ларин Б. А. История русского языка и общее языкознание / Б. А. Ларин. – М. : Просвещение, 1977. – 223 с.
11. Назарян А. Г. Фразеология современного французского языка : [учеб.] / А. Г. Назарян. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 1987. – 288 с.
12. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови : [монографія] / Л. Г. Скрипник. – К. : Наукова думка, 1973. – 270 с.
13. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка / А. И. Смирницкий. – М. : Изд-во лит. на иностр. яз., 1956. – 260 с.
14. Шанський Н. М. Фразеология современного русского языка : [учеб. пособ.] / Н. М. Шанский. – 4-е изд., испр. и доп. – СПб. : Специальная литература, 1996. – 192 с.

Анотація

У статті проаналізовано різноманітні підходи до розроблення класифікацій фразеологічних одиниць. Наведено принципи класифікації сталих словосполучень, якими науковці користувалися під час їхнього розподілу; виявлено спільні і відмінні риси.

Ключові слова: класифікація фразеологічних одиниць, фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення.

Аннотация

В статье проанализированы различные подходы к разработке классификаций фразеологических единиц. Приведены принципы классификации устойчивых словосочетаний, которыми ученые пользовались во время их распределения; выявлены общие и отличительные особенности.

Ключевые слова: классификация фразеологических единиц, фразеологические сращения, фразеологические единства, фразеологические сочетания.

Summary

There have been analyzed different approaches to the development of phraseological units' classifications. There have been suggested principles of classifications of stable combinations which scientists used during their allocation; general and distinctive features have been defined.

Keywords: classification of phraseological units, phraseological seams, phraseological unity, phraseological combinations.

УДК 81'367.335

Рула Н. В.,
здобувач,
Бердянський державний
педагогічний університет

ФОРМАЛЬНО-ГРАМАТИЧНА ТА СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СКЛАДНОСУРЯДНИХ РЕЧЕНЬ ЗІ СПОЛУЧНИКОМ *і* (*й*)

Постановка наукової проблеми та її значення. Система складносурядних речень загалом описана, але кожен різновид зазначених конструкцій потребує поглибленого вивчення. Опис складносурядних речень зі сполучником *і* (*й*) на сьогодні є неповним. У традиційних мовознавчих працях не розмежовано формально-граматичну та семантико-синтаксичну характеристики складносурядних конструкцій зі сполучником *і* (*й*). Також висвітлені не всі їхні семантичні різновиди. Тому виникає потреба у чіткому багатовимірному дослідженні цих синтаксичних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях останніх років ХХ сторіччя увагу зосереджували на описі змістових відношень між предикативними частинами складносурядних речень зі сполучником *і* (*й*). Насамперед усі мовознавці виділяли серед цих конструкцій речення з темпоральною семантикою, зокрема зі значенням одночасності або послідовності описуваних дій, явищ, станів, а також з причиново-наслідковою та умовно-наслідковою залежністю [1; 2; 4; 9; 10; 12]. Лише побіжно згадують у своїх працях науковці про інші відтінки семантичних значень між предикативними частинами складносурядних речень, поєднаних сполучником *і* (*й*): результативно-висновкова залежність [4; 9], перелічування (для повторюваного сполучника *і – і*) [1; 4], поширення, доповнення [1; 2; 4], обмежування, зіставлення, порівняння [2].

І лише на межі ХХ–ХХІ сторіччя у зв'язку з появою нової функційно-категорійної граматики сучасної української мови змінено підхід до вивчення складносурядних конструкцій зі сполучником *і* (*й*). Почали звертати увагу на